

A LA NATURA NO HI HA JERARQUIES SINÓ HOLOARQUIA

ECOLOGIA INTEGRAL: UNA VISIÓ JUDEO-CRISTIANA

DIARMUID O'MURCHU MSC

Dublin, Irlanda

Ja fa uns anys que es parla d'“ecologia integral”, però amb la publicació de la *Laudato Si'* del papa Francesc, l'expressió està prenent un significat nou. És la idea central del capítol quart, en el que el Papa escriu:

No es pot insistir prou en com d'interconnectat està tot... D'això se'n desprèn que la fragmentació del coneixement i l'aïllament dels bits d'informació en realitat pot convertir-se en una forma d'ignorància, excepte si s'integren en una visió més àmplia de la realitat (núm. 138). La natura no es pot considerar com quelcom separat de nosaltres mateixos, o com un mer escenari en el qual vivíem... Som part de la natura, hi estem a dins, i per tant interactuant-hi constantment (139).

En aquest assaig vull suggerir que la noció d'ecologia integral és un valor bíblic central, com apareix clarament en aquesta paràbola registrada a l'Evangeli de Lluc:

“Jesús els va dir: suposem que un té un amic que li ve a mitja nit i li diu: “Deixa'm tres pans, que ha arribat de viatge un amic meu i no tinc res per oferir-li”. L'altre des de dins li respon: “No em vinguis a empipar; som tots al llit, els meus fills i jo; no puc aixecar-me a donar-t'ho”. Us dic que, si no es lleva a donar-li per amistat, s'aixecarà a donar-li el que necessita per tal que el deixi d'empipar” (Lc 11,5-8).

Hospitalitat integral

En el seu sentit original, és una paràbola de l'hospitalitat jueva, amb la mateixa terra insinuada en el missatge. A la Palestina del temps de Jesús, la gent sovint viatjava de nit per evitar la calor, i no era estrany que els visitants arribessin sense previ avís. Però no importa a quina hora arriba el viatger: les normes jueves de l'hospitalitat ordenen que l'atenguis (Gn 18, 1-8; Hb 13,2).

Ser incapaç d'oferir hospitalitat a un convidat avergonyiria; encara més, seria una vergonya per a tot el poble. L'hoste és convidat de la comunitat, no només de l'individu, i per complir amb les expecta-

tives culturals (i religioses) el convidat se n'haurà d'anar amb una bona impressió sobre l'hospitalitat oferta no només per l'individu sinó pel poble com a comunitat. En el context jueu antic la responsabilitat primària del cap de casa no era la que atribuïm a un pare patriarcal autoritari, sinó oferir cura, provisió i protecció a la seva llar... i a tot el poble.

Reconfiguració bioregional

La paraula grega emprada és *oikos*, llar, de la que se'n deriven paraules com ecologia, economia i ecumenisme... La paràbola de Lluc il·lustra clarament la importància cultural i espiritual de l'*oikos*. És la casa-llar, però en el marc d'una unitat cultural més àmplia, el poble, que uneix tothom en un àmbit ecològic més gran, generalment descrit com a bioregió.

Les arrels del bioregionalisme es remunten a la dècada de 1930, quan Fredric Clements i Victor Shelford van desenvolupar el sistema de classificació dels biomes. Biomes són els hàbitats naturals, com praderies, deserts, selves tropicals o boscos de coníferes... A cada regió climàtica, en funció de la pluja, la temperatura i la meteorologia, es formen uns sòls, una flora i una fauna peculiars.

La bioregió es pot descriure com un terreny geogràfic i com un àmbit de presa de consciència. És una manera diferent de conceptualitzar la relació humana amb la terra i els seus recursos. Té la seva base en la riquesa orgànica de la mateixa terra, i convida als humans a treballar col·laborativament en aquest marc heretat.

El bioregionalisme és molt més integral per a l'estructura biòtica de l'ecosistema(es) de la Terra. També proporciona una millor base per satisfer i complir amb les necessitats autèntiques dels mateixos éssers humans. En recolzar-se en aquests valors pels quals la terra prospera, els humans també prosperen, i ho fan millor i de forma més integrada. De quina manera s'esdevé això està explicat per Thomas Berry a la seva llista de valors primaris bioregionals (ecolò-

gics): autoemergència, autonutrició, autodifusió, autoeducació, autocuració, autogovern, autosatisfacció. En entendre la terra viva com un ésser orgànic, amb necessitats i potencial de desenvolupament, automàticament ampliem la nostra capacitat de creixement, social, humana i espiritualment.

Relacionar-se com a holoarquia

Aquesta llarga digressió sobre la noció de la bio-regió il·lumina la importància cultural i ecològica del poble a les comunitats de Gal·lilea a l'època de Jesús. A diferència de l'Occident modern, on un poble significa uns quants carrers on viuen uns centenars de persones, que sovint inclouen una església local, un centre comunitari, una botiga i un petit bar, als evangelis el poble és una regió geogràfica en la que la comunitat humana adopta una interacció sostenible amb tots els recursos que pertanyen a aquella regió. És tanta la profunditat d'interacció mútua, que es podria dir que la bioregió (el poble) defineix la gent, i a tot el que fan, ja que les persones, mentre cerquen el seu propi benestar també estan promovent el bé del poble. D'aquí en ve el repte de la paràbola de Lluc: la persona que es nega a donar pa al convidat inesperat quedarà avergonyida, però és la integritat del poble allò que s'ha posat en perill.

L'estructura sociològica, per tant, és la d'una xarxa interrelacional, en la que la persona obté la identitat per pertànyer a una llar, que alhora pertany al poble (o bioregió), que alhora pertany al Planeta Terra. En aquest primordial, sagrat coneixement, l'Estat-nació no hi té cabuda; es va desenvolupar més tard, patriarcal, amb un llegat problemàtic que arriba fins als nostres dies. També hem d'evitar qual-sevol ombra d'ordre jeràrquic. No estem pas davant d'un esquema lineal, des de l'individu tot recte cap amunt, passant per la casa i el poble fins al Planeta, i finalment Déu com el creador de tot... Estem més aviat davant d'un procés holoàrquic, amb una dinàmica subjacent d'interrelació per a la potenciació mútua.

Per moltes persones, la noció d'*holoarquia* encara els sona rar. El terme el va encunyar originalment el filòsof Arthur Koestler en referència a una mena especial d'estructura organitzativa en la qual tothom i les parts funcionen de manera interdependent,

seguint el principi científic: el tot és major que la suma de les parts, i no obstant, tot està concebut a cada part. A l'antiga hospitalitat hebrea, la persona no té significat a part de la llar/família a la qual pertany, i la vivenda individual pertany al poble, que alhora pertany a una realitat geogràfica més àmplia, la del Planeta Terra (encara sense retallar en estats-nació) i, en definitiva tot pertany a l'univers.

Els biòlegs sovint parlen de "jerarquies niuades", seccions més grans, com les nines russes. Em sembla que allò que descriuen són holarquies, no pas jerarquies. Estrictament parlant, a la natura no hi ha jerarquies. Tot està programat per relacionar-se precisament a través d'holoarquies.

Models propis de la natura

En el seu aspecte ecològic l'oikos (la llar bíblica) floreix amb un delicat equilibri de diversos processos químics i orgànics. En el seu aspecte econòmic, la llar és per a nosaltres un recordatori continu de la gratuïtat essencial de tot allò que dota la vida de significat i propòsit. En el seu significat ecumènic, la llar no està destinada a ser una entitat aïllada que lluita competitivament contra la resta, sinó un esforç col·laboratiu que celebra allò comú més que no pas les diferències. I el seu significat polític queda seriosament soscavat per la creació dels Estats nacionals, que el subverteixen i fragmenten.

Si aquesta visió s'hagués d'adoptar com una opció seriosa, la nostra política i la nostra economia haurien de canviar dràsticament. I també ho hauria de fer la nostra religió. Gairebé des dels albars del cristianisme hem adoptat una antropologia individualista que eleva i infla l'ésser humà per damunt i més enllà de totes les altres formes de vida, fins al punt d'afirmar per a la humanitat el dret de convertir la terra en un magatzem d'objectes i mercantilitzar els seus recursos. Molt abans que les megacorporacions hagin sotmès les riqueses i els recursos de la terra als seus interessos financers i comercials, el cristianisme ha posat allò humà en contra dels interessos de la creació.

Portem un gran endarreriment respecte de la necessitat radical de recuperar l'equilibri, però, amb sort, la publicació de *Laudato Si'* pot ser un primer pas envers aquesta direcció.

